

פתרון הבחינה באזרחות – שתי יחידות לימוד

חורף תשע"ו, 2016, שאלון: 34114

מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון

הנבחרים נדרשו לענות על אחת מבין השאלות 1-2.

שאלה מספר 1

סעיף א'

ציין: העיקרון שלפיו החליטה רשות התעופה האזרחית לסגור את המרחב האווירי הוא: **עיקרון שלטון החוק.**

הצג: עיקרון שלטון החוק פירושו שהן האזרחים, והן רשויות השלטון כפופים לחוק, אשר התקבל בדרך דמוקרטית ע"י רשות מחוקקת, שנבחרה בבחירות דמוקרטיות. עיקרון זה מבטא את רעיון האמנה החברתית וההסכמיות בין האזרחים על מסגרת מדינית משותפת (כללי משחק), המחייבת את הכל לפעול לפי הכללים. על החוק להיות שוויוני באכיפה ובתוכן. תוכן החוק מבטא רעיונות דמוקרטיים, ולא ניתן לפגוע בזכויות של אדם ללא הסמכה מפורשת בחוק.

ביסוס מהקטע: "לטענת הרשות, ההחלטה התקבלה על פי כללי התעופה האזרחית ועל פי הנהלים המחייבים אותה בנוגע לשימוש ברחפנים".

הסבר: רשות התעופה האזרחית נענתה לבקשה לסגור את המרחב הציבורי באזור בו התקיים אירוע פרטי. הרשות טענה, שהיא פעלה לפי הכללים והנהלים המחייבים אותה ולכן מדובר בפעולה המבוססת על עקרון שלטון החוק – הרשויות מחויבות לפעול על פי חוק, וזו הדרך על פיה פעלה הרשות.

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שייכנו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

סעיף ב'

ציין: הזכות של האזרחים שעל פיה ביטל שר התחבורה את ההוראה של רשות התעופה האזרחית היא: **הזכות לשוויון**.

הצג: זכותו של כל אדם לקבל יחס זהה לזה שמקבלים אחרים ללא הבדל דת, גזע ומין. זכות זו נובעת מכך, שכל בני האדם נולדו בני חורין ושווים בערכם ובזכויותיהם, ולכן אין להפלות אדם בשל זהותו, שיוכו או בשל סממן חיצוני כלשהו (דת, גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור וכו'). הזכות לשוויון באה לידי ביטוי במדינה דמוקרטית בכל הקשור לשוויון באכיפת החוק ושוויון בתוכנו של החוק – תוכן החוק חייב להיות שוויוני, וכך גם האכיפה שלו.

ביסוס מהקטע: "לדברי השר, אין לנהוג באירוע של ידוענים באופן שונה מהנהוג באירועים של אנשים אחרים".

הסבר: שר התחבורה ביטל את החלטה של רשות התעופה לסגור את המרחב האווירי שמעל לאזור האירוע. לטענתו, אין לנהוג באירוע של ידוענים באופן שונה מהנהוג באירועים של אנשים אחרים. החלטה זו מביאה לידי ביטוי את הזכות לשוויון, שכן השר מבקש לנהוג באופן שווה בין הידוענים לבין שאר הציבור, אנשים שהם שווים, לכאורה, ואין כל שוני רלוונטי המצדיק יחס שונה בניהם.

שאלה מספר 2

סעיף א'

ציין: סוג מנגנון הפיקוח והביקורת שבא לידי ביטוי בדו"ח הוא: **מנגנון פיקוח וביקורת פורמלי – מוסדי**.

הצג: מנגנוני פיקוח וביקורת פורמליים הם מנגנוני ביקורת שמקיימים גופים ומוסדות שלטוניים, שהוסמכו לשם כך בחוק. מטרתם של מנגנוני הפיקוח והביקורת היא הגבלת השלטון לשם פיקוח על חוקיות פעולותיו. מנגנוני הפיקוח והביקורת עושים זאת באמצעות פרסום דו"חות, הנחיות, חוקים וכו'.

לדוגמא: הפרלמנט (אופוזיציה, ועדות הכנסת וכלים פרלמנטריים נוספים), מבקר המדינה, נציב תלונות הציבור ומערכת המשפט.

ביסוס מהקטע: "הובא דו"ח שפרסם מבקר המדינה בנוגע לאסון"; "דו"ח המבקר דן גם בליקויים".

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

הסבר: מבקר המדינה הוא אחד מגופי הפיקוח והביקורת הפורמליים בישראל, שהוסמך לביקורת על פי החוק (זהו תפקידו הרשמי). מבקר המדינה מהווה מוסד שלטוני, שמטרתו לפקח ולבקר את הממשלה. על פי האירוע, מבקר המדינה דן בליקויים שהיו בהיערכות למניעת שרפות, ובכך מימש את תפקידו כמוסד פיקוח וביקורת.

סעיף ב'

ציין: סוג האחריות של הממשלה שבא לידי ביטוי בדו"ח של המבקר הוא: **אחריות ממשלתית משותפת.**

הצג: אחריות ממשלתית משותפת היא אחריות לפיה כל שר בממשלה נושא באחריות משותפת על כל החלטות הממשלה, גם אם התנגד להחלטה מסוימת או אם נותר בדעת מיעוט. כחלק מאחריות זו, השר מנוע מלמתוח ביקורת על החלטת הממשלה בפומבי או להצביע נגדה בכנסת.

ביסוס מהקטע: "ההיערכות למניעת שריפות היא בסמכותה של הממשלה, ולכן היא נושאת באחריות כוללת למחדלים"; "האחריות לתוצאות חלה על הממשלה שכיחנה בזמן השריפה".

הסבר: על פי דו"ח מבקר המדינה האחריות על אסון השריפה בכרמל מוטלת על הממשלה. המבקר מדגיש את האחריות הכוללת של הממשלה ולא מציין אחריות אישית של אחד השרים.

פרק שני

בפרק זה הנבחנים נדרשו לענות על ארבע שאלות:

שלוש מהשאלות 3-7

ואחת מהשאלות 8-12

שאלה מספר 3

שתי הצדקות למדינת לאום:

הצדקה הנובעת מן הזכות הטבעית

זכותו הטבעית של כל עם להקים לעצמו מדינה עצמאית משלו, אשר אינה כפופה למרותה של מדינה אחרת או לכל שלטון זר. הצדקה זו יכולה לחול הן על מדינת לאום אתנית, והן על מדינת לאום פוליטית.

הצדקה הנובעת מן הזכות לביטחון פיזי (הגנה מרדיפות)

ישנם מקרים שבני לאום מסוים נרדפים ונתונים במציאות של סכנה קיומית. לאור זאת, יש צורך לספק לבני אותו הלאום מקום שבו תובטח זכותו לחיים ולביטחון, ויובטחו חירותו וזכויותיו.

MY.GEVA

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
 ביעילות לבגרות במתמטיקה

לפרטים
 לחצו כאן!

שאלה מספר 4

הגישה החברתית-כלכלית הליברלית מגיעה מהשקפת עולם המעמידה במרכז את הפרט ואת חירותו. הדגש על ערך החירות הוא בכל התחומים, כולל בתחום הכלכלי. מסיבה זו, על המדינה להתערב כמה שפחות בתחום הכלכלי-חברתי, ולדאוג בעיקר לשוויון פוליטי ולשוויון בפני החוק (שוויון פורמאלי). אי ההתערבות יבוא לידי ביטוי בהפרטת שירותים שניתנו בעבר על ידי המדינה (הפרטה = העברה לידיים פרטיות), בקיצוץ בתקציבים ועוד.

שאלה מספר 5

שתי סיבות להנהגתה של דמוקרטיה עקיפה:

1. **סיבה טכנית** – גודל האוכלוסייה במדינה המודרנית הוא עצום וקשה יהיה לקבל תשובה מכולם על כל החלטה שהמדינה תקבל.
2. **סיבה הנוגעת לכמות הידע והמידע האדירים** – רוב הציבור, הטרוד בענייני היומיום, אינו יכול לרכוש ידע זה. לכן, גם אם טכנית אפשר היה לקיים הצבעה באינטרנט, אשר תיתן לעם הזדמנות להביע את דעתו, כנראה שהדבר לא היה נעשה.

שאלה מספר 6

הזכות להליך הוגן:

אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו. מסיבה זו, יש להעניק הגנה על זכויות האדם מפני פגיעות לא מוצדקות בכל התהליך המשפטי: מרגע בו אדם נחשד בביצוע עבירה ועד לרגע בו האדם מקבל את העונש על ביצוע העבירה. מטרת הזכות היא להבטיח שהפגיעה בזכויות החשוד תהיה מוצדקת, ורק על פי הכללים הקבועים בחוק. הקפדה על הליך הוגן היא מרכיב חשוב ביותר בשמירה על זכויות אדם בחברה דמוקרטית, שכן הליך ההעמדה לדין בכלל, והליך מעצרו של אדם בפרט, פוגע קשות בזכויותיו (חירות, שם טוב, פרטיות). דוגמאות לדרכים לשמירה על הזכות להליך משפטי הוגן:

- א. אין לערוך חיפוש בביתו של אדם ללא צו של שופט.
- ב. אין להעניש אדם בקנס או במאסר ללא משפט.

שאלה מספר 7

חוק חג המצות אוסר על בעלי עסקים להציג חמץ בפומבי למכירה או לצריכה בתקופת חג הפסח. החוק מבטא את אופייה היהודי של מדינת ישראל, שכן האיסור לאכול חמץ בחג הפסח הוא חלק ממצוות היהדות. האיסור על בעלי עסקים להציג חמץ בפומבי מחזק את אופיו היהודי של המרחב הציבורי בישראל, ובכך את אופייה היהודי של המדינה.

MY.GEVA

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

לפרטים
לחצו כאן!

שאלה מספר 8

שני גורמים לשסע הדתי-חילוני בישראל:

- שילוב חקיקה דתית במערכת החוקים של מדינת ישראל** – עיקר הוויכוח הוא האם ההלכה היהודית ועקרונות המשפט העברי הם שיקבעו בחוק את אורח החיים של הפרטים במדינה, או האם ההלכה היא רק חלק ממורשת תרבותית, אשר אינה מחייבת את כל האזרחים.

גם בתוך החברה הדתית עצמה אין הסכמה האם חוקי ההלכה צריכים להיות חלק מחוקי המדינה או שחוקי ההלכה הם עניינו הפרטי של כל אדם.

הציבור החילוני רואה בחקיקה דתית כפייה של אורח חיים דתי ופגיעה בחופש הדת וחופש מדת. לדוגמא – חוק שיפוט בתי דין רבניים, המחייב את קיום טקס הנישואין רק דרך הרבנות ואינו מאפשר נישואין אזרחיים; חוק חג המצות, אשר אינו מאפשר הצגת חמץ ומכירתו בחג הפסח באזורים בהם הרוב הוא יהודי; חוק איסור גידול חזיר, האוסר גידול חזיר באזורים בהם יש רוב יהודי.

הציבור הדתי מעוניין לשלב חקיקה דתית, שכן כך, לדעתו, בא לידי ביטוי אופייה היהודי של המדינה. בנוסף, החקיקה הדתית מאפשרת לציבור הדתי להשתלב בחיים במדינה. למשל, החובה להחזיק מטבחים כשרים במוסדות ציבוריים.
- צבינה של השבת ברשות הרבים** – הדתיים רואים בשבת יום קדוש ומבקשים שלא יהיה כל חילול שבת, כפי שההלכה מחייבת. החילוניים, לעומתם, רואים ביום השבת יום מנוחה המוקדש לבילוי ופנאי, ומבקשים שמקומות בידור, תרבות ואפילו מרכזי קניות יהיו פתוחים בשבת.

הסכמיות

על מנת שיתקיים משטר דמוקרטי יציב, ועל מנת שהקבוצות השונות הקיימות בחברה יוכלו לחיות יחד, מבלי לוותר על חילוקי הדעות ביניהן, חייבים כל מרכיבי החברה להגיע להסכמה רחבה על "כללי משחק", ועל הסכמה רחבה בנושאים מרכזיים כגון:

1. סוג משטר.
2. גבולות המדינה.
3. קבלת השלטון שנבחר בבחירות דמוקרטיות כשלטון לגיטימי.

ההסכמיות באה לידי ביטוי בהסדרים (כללי משחק) המאפשרים לחברה פלורליסטית להתקיים כחברה מגובשת, למרות חילוקי הדעות. ככל שעולה רמת ההסכמה בדבר הנושאים המרכזיים, כך גדלה רמת יציבותה של המדינה.

MY.GEVA

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

לפרטים
לחצו כאן!

במדינת ישראל ישנה הסכמה רחבה בדבר אופייה הדמוקרטי והיהודי של המדינה, אולם אין הסכמה על ענייני דת ומדינה, כינון חוקה וגבולות המדינה.

עקרון ההסכמות מאפשר חיים משותפים למרות השסע, שכן גם הדתיים וגם החילוניים צריכים להסכים על כללי משחק, למרות חילוקי הדעות בניהם. הן הצד החילוני והן הצד הדתי צריכים לבחון את נקודות המחלוקת, ולראות כיצד ניתן בכל זאת להסכים על הנושאים המרכזיים, כדי שיוכלו, כאמור, לחיות יחד, למרות חילוקי הדעות.

שאלה מספר 9

החוק נגד בעלות צולבת :

כדי לצמצם את ההשפעות של ה"צנזורה הפרטית של הבעלים" על פרסום מידע, הוגבלה בחקיקה האפשרות ל"בעלות הצולבת" (cross ownership), האפשרות שאותו אדם יהיה בעליו של עיתון וגם בעלים של תחנת שידור, וישלוט בכל מקורות המידע ובבימות הדיון הציבורי. כך נחסמה דרכם של בעלי שליטה בעיתונות הכתובה למעורבות בזיכיונות השידור המסחרי ברדיו ובטלוויזיה.

פלורליזם :

עקרון דמוקרטי הקובע, כי החברה הדמוקרטית המודרנית מורכבת מקבוצות רבות ומגוונות, המייצגות קשת של דעות. השקפת עולם פלורליסטית מכירה בקיומה של שונות בחברה האנושית, ומכירה בזכותן של קבוצות שונות להתקיים ולפעול למען האינטרסים שלהן. הפלורליזם מתקיים בתחומים רבים – בכלכלה (ארגוני עובדים), בפוליטיקה (ריבוי מפלגות) ועוד.

החוק נגד בעלות צולבת מחזק את עקרון הפלורליזם, שכן ברגע שהוא מונע מאותו האדם לשלוט במספר מקורות מידע, הוא מאפשר דעות רבות יותר. עקרון הפלורליזם פירושו מגוון של דעות, ולכן החוק מממש את העקרון, שכן ברגע שיש בעלויות רבות, יש סיכוי רב יותר למגוון דעות ולהשקפות עולם.

שאלה מספר 10

משטר נשיאותי :

העם בוחר את הנשיא העומד בראש המדינה ובראש הרשות המבצעת. הנשיא ממנה את שריו שלא מקרב חברי הפרלמנט וצריך לקבל את אישור הסנאט לכך. במקביל לבחירות לנשיאות, העם בוחר את נציגיו לקונגרס, הרשות המחוקקת.

עקרון הכרעת הרוב:

במשטר דמוקרטי, העם מורכב מקבוצות שונות בעלות אינטרסים ורצונות שונים. ניהול המדינה מחייב קבלת החלטות, וכאשר מתגלות מחלוקות בניהול החברה והמדינה, יש צורך להכריע על מנת שניתן יהיה לקבוע מדיניות. ההכרעה במשטר הדמוקרטי נעשית על בסיס עקרון 'הכרעת הרוב', שכן בדרך זו מתקבלות ההחלטות על פי רצונו של רוב העם (מימוש הטוב ביותר של עקרון "שלטון העם"). הכרעת הרוב היא, למעשה, כלי לקבלת החלטות ולפתרון סכסוכים בדרך של שלום בחברה דמוקרטית פלורליסטית.

בניגוד למדינות לא דמוקרטיות, החלטות הרוב במדינה דמוקרטית מוגבלות בכך שהן לא פוגעות ביכולתו של המיעוט להמשיך ולחיות על פי השקפת עולמו, ולא פוגעות בצורה לא סבירה בזכויות אדם (כלומר, הרוב קובע אבל לא פוגע).

כאשר הרוב מנצל את כוחו לרעה, בכך שפוגע בקבוצות מיעוט, ולא מאפשר לקבוצות המיעוט להביע את דעתן כדי מחשש שיהפכו לרוב, זהו מצב של **עריצות הרוב**.

עקרון הכרעת הרוב בא לידי ביטוי במשטר הנשיאותי בבחירת הנשיא. הנשיא נבחר על פי רוב המשתתפים בהצבעה ומהרגע בו הנשיא נבחר, כולם מחויבים לקבל את הבחירה. הנשיא הנבחר מחויב כמוכן לשמור על זכויות המיעוט במדינה.

שאלה מספר 11

שני תפקידים של רשות מקומית:

1. **שירותי חינוך** – האחריות על החינוך במדינת ישראל מופקדת בידי השלטון המרכזי - משרד החינוך. משרד החינוך קובע את מהות התכנים, את המדיניות ואת תכניות הלימודים. הרשות המקומית אחראית על הפעלת מערכת החינוך: אחזקה של מוסדות החינוך, אספקת שירותי עזר לבתי הספר, רישום תלמידים, הפעלת מערכת חינוך טרום חובה ותיכון. השלטון המרכזי מאפשר לרשות המקומית לא רק הפעלה מנהלית, אלא גם חלק פעיל בעיצוב הערכים. כל רשות בוחרת לעצמה עד כמה להיות מעורבת בעיצוב התכנים – יש רשויות המסתפקות ביישום התכנים של משרד החינוך, ויש רשויות שבחרות להיות אקטיביות יותר בתחום התכנים.
2. **שירותי רווחה** – בדומה לחינוך, גם שירותי הרווחה הם באחריות השלטון המרכזי במדינה. משרד הרווחה קובע את המדיניות למתן שירותים והפעלתם ומקציב את הכספים הדרושים. בפועל, הרשות המקומית היא זו המעניקה שירותי רווחה לאזרחים – טיפול במשפחות במצוקה, קשישים, נוער בסיכון ועוד. כל רשות קובעת את היקף שירותי הרווחה, ולכן יש בפועל הבדלים בין רשויות שונות.

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

השלטון המרכזי מגביל את פעולותיה של הרשות המקומית ומפקח עליה במספר דרכים. לדוגמה, חוקי העזר העירוניים אותם מחוקקת הרשות המקומית נתונים לפיקוח של משרד הפנים ודורשים את אישורו. בנוסף, במקרים קיצוניים, בהם ישנה התנהלות כושלת, יכול שר הפנים לפזר את מועצת הרשות המקומית, לסיים את כהונת ראש הרשות ולמנות וועדה קרואה, אשר תנהל את הרשות עד לבחירות הקרובות.

שאלה מספר 12

בג"ץ:

בג"ץ הינו בית המשפט הגבוה לצדק והוא אחד מתפקידיו של בית המשפט העליון. תפקידו הוא לתת סעד משפטי לאדם, אשר סבור שאחת מרשויות המדינה פגעה בזכויותיו או גרמה לו עוול מסויים. בג"ץ משמש כערכאה ראשונה ואחרונה בסוגיות בהן הוא מטפל, והוא עושה זאת באמצעות צווים, המורים למדינה לעשות מעשה מסוים או להימנע מלעשותו.

בג"ץ מהווה כלי חשוב ביותר בהגנה על זכויות אדם, זכויות מיעוטים ומהווה כלי חשוב להגבלה ולפיקוח על השלטון.

דוגמה לצו אחד של בג"ץ - צו שחרור/צו 'הביאס קורפוס' - ניתן בסיום דיון בעתירה, שעניינה מאסר, מעצר או אשפוז כפוי של אדם שאינם חוקיים. מטרתו: להורות למדינה לשחרר אדם המוחזק בידיה שלא כדין.

כאשר בג"ץ מוציא צו שחרור ומורה לרשות לשחרר אדם ממעצר לא חוקי, נשמרות חירויותיו, שכן הוא יכול לכלכל את חייו כרצונו, לבחור את בחירותיו ולשלוט בחייו. אדם אשר נמצא במעצר, הוא אדם אשר החירות שלו נפגעת קשות ולכן צו השחרור מגן עליו.

פרק שלישי

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מבין השאלות 13-15

שאלה מספר 13

הצג: בחירות מחזוריות - הבחירות חוזרות במרווחי זמן ידועים וסדירים הקבועים בחוק (בישראל, כל 4 שנים).

ביסוס מהקטע: "תדירות הבחירות בעשורים האחרונים מעידה על אי יציבות... מצב זה פוגע ביכולת לנהל ולקדם מדיניות ארוכת טווח, ומעודד תופעה שלילית... – סחטנות פוליטית".

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

הסבר : על פי טענתו של הכותב, החוק בישראל קובע כי בחירות ייערכו כל 4 שנים, אבל בפועל קיימת פגיעה במימוש מחזוריות זו. פגיעה במחזוריות הבחירות בישראל מובילה לאי יציבות. אי היציבות מובילה למצב שפוגע ביכולת לנהל ולקדם מדיניות ארוכת טווח, ומעודד תופעה שלילית של סחטנות פוליטית, המשניאה את הפוליטיקה על הציבור.

שאלה מספר 14

הצג : עקרון שלטון העם - זהו עקרון יסוד של הדמוקרטיה לפיו, כלל האזרחים הם הריבון ומקור הסמכות. האזרחים בוחרים שלטון של נציגים הנבחר לזמן קצוב המוגדר בחוק.

ביסוס מהקטע : "יוכלו הבוחרים להצביע למפלגות שהם תומכים בהן, בידיעה שקולם יבוא לידי ביטוי"; "אזרחים רבים יותר ירצו להשתתף בהליך הדמוקרטי".

הסבר : כותב המאמר סבור שיש לאמץ חוק לפיו ראש הסיעה הגדולה ביותר יהיה ראש הממשלה, וכתוצאה מכך עקרון שלטון העם יתחזק. חוק זה יאפשר לראש הסיעה הגדולה לנהל משא ומתן בעמדה של עוצמה, יקטין את הסחטנות הפוליטית ויחייב הרכבה של גושים גדולים עוד לפני הבחירות (במטרה להבטיח כי העומד בראשן יהיה ראש הממשלה).

מצב זה יוביל לחיזוק שלטון העם – יותר בוחרים יצביעו למפלגות שהם תומכים בהן, בידיעה שקולם יקבל ביטוי באחד הגושים הגדולים, וכך יחזק מצב בו אזרחים רבים יותר ישתתפו בבחירות.

שאלה מספר 15

הצג : תפקידי הכנסת :

תפקידה העיקרי של הכנסת הוא חקיקת חוקים. הכנסת גם מכוננת את הממשלה ומוסמכת להצביע אי אמון בממשלה. בנוסף, הכנסת מהווה מנגנון פיקוח פורמלי, המפקח ומבקר את מדיניותה ופעולותיה של הרשות המבצעת. הכנסת היא גם רשות מכוננת לענייני חוקה וממנה בכירים כמו – נשיא המדינה ומבקר המדינה.

ביסוס מהקטע : "כיום אי אישור התקציב משמעותו הכרזה על סיום כהונתה של הכנסת".

הסבר : אי אישור תקציב המדינה משמעותו הכרזה על סיום כהונת הממשלה, דהיינו אי אישור התקציב הוא כהצבעת אי אמון בממשלה (וביקורת עליה) – אחד מתפקידי הכנסת. (קיימות אפשרויות נוספות לתשובה).

פרק רביעי

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מבין השאלות 16-20.

שאלה מספר 16

ציין: הזכות שעל פיה תבעו הקיבוצים את רשות הטבע והגנים היא **הזכות לקניין (חומרי)**.

הצג: הזכות לקניין קובעת שלכל אדם הזכות להחזיק ברכוש או בדבר שיש לו ערך כלכלי, ולעשות בו כרצונו. קניין חומרי הוא רכושו הפיזי של האדם. אין לפגוע בקניינו החומרי (והרוחני) של כל אדם.

ביסוס מהקטע : "אכלו השקנאים דגים רבים מן הברכות המסחריות של הקיבוצים. עקב כך נגרם לקיבוצים נזק כלכלי כבד".

הסבר : דגי הברכות המסחריות של הקיבוצים הם קניינם של הקיבוצים, הם רכושם והם בעלי ערך. על פי התביעה, רשות הטבע והגנים לא סיפקה מזון חלופי לעופות. בעקיפין, הדבר הוביל למצב בו השקנאים אכלו את דגי הברכות של הקיבוצים ופגעו בקניינם (גרמו להם לנזק כלכלי).

שאלה מספר 17

ציין: תנאי לקיום מדינה שבשל פגיעה בו נקרא השגריר הרוסי לשיחת נזיפה הוא: **ריבונות/עצמאות**.

הצג: משמעותו של התנאי (ריבונות/עצמאות) הוא שהמדינה תהיה בעלת ריבונות פנימית וחיצונית ולא תהיה כפופה לגורמים חיצוניים.

ביסוס מהקטע : "חדירת המטוסים של רוסיה היא צעד מאיים הפוגע פגיעה מהותית בניהול ענייניה של טורקיה".

הסבר : מטוסים של חיל האוויר הרוסי חדרו למרחב האווירי של טורקיה, ובשל פעולה זו זומן השגריר הרוסי לשיחת נזיפה. בשיחה זו נאמר לו כי פעולה זו של רוסיה היא פעולה המאיימת על ניהול ענייניה של טורקיה, כלומר, מאיימת על ריבונותה ועצמאותה, ומאיימת עליה ע"י גורמים חיצוניים.

שאלה מספר 18

ציין: החלק בהכרזת העצמאות שתוכנו בא לידי ביטוי בהחלטת הממשלה הוא: **החלק ההצהרתי** (אופי המדינה).

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

הצג: החלק ההצהרתי בהכרזת העצמאות קובע את אופי המדינה, פניות והתחייבויות לגורמים שונים. הכרזת העצמאות מצהירה כי אופיה של המדינה יהיה יהודי ודמוקרטי. אופיה הדמוקרטי של מדינת ישראל בא לידי ביטוי בהכרזה, בין היתר, בפיתוח הארץ לטובת כל תושביה, בקריאה לערבים תושבי המדינה שקמה להשתתף בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה, ובהבטחה לשוויון זכויות חברתי ומדיני לכל אזרחיה ללא הבדל דת גזע ומין.

ביסוס מהקטע : "במטרה להגדיל ולהרחיב את היקף הפעילות הכלכלית של כלל תושבי המדינה".

הסבר: מאות מליוני השקלים שהוקצו לרשויות הערביות נועדו לפיתוח הארץ לכל תושביה – לתכנון מוניציפלי של אזורי תעשייה, להרחבת אפשרויות התעסוקה, לשיפור תשתיות התחבורה ועוד. כל זאת במטרה להגדיל ולהרחיב את היקף הפעילות הכלכלית של כלל התושבים, גם אלו הערבים.

שאלה מספר 19

לדעתי, אין למנוע הבעת דעה אישית בשידור הציבורי, ואין לחוקק חוק בעניין.

הנימוק הראשון התומך בעמדתי הוא מימוש **הזכות לחופש ביטוי**. הזכות לחופש ביטוי היא זכותו של אדם לבטא את עצמו – את דעותיו, אמונותיו, רגשותיו והעדפותיו, בפומבי ובכל דרך שיבחר – בדיבור, בכתב, באמצעים אמנותיים ועוד. חופש הביטוי הוא למעשה המימוש של חירות המחשבה והדעה, והוא הכרחי לקיום דמוקרטיה אמיתית המבוססת על דיון, החלפת דעות וביקורת על השלטון. השלטון אינו רשאי למנוע פרסום דעה רק בשל היותה בלתי נכונה בעיניו.

ברגע שמונעים מעיתונאים להביע את דעתם האישית בשידור, פוגעים בזכות שלהם לחופש ביטוי. אותם עיתונאים לא יוכלו לבטא את עצמם בחופשיות, והאזרחים לא יקבלו מידע אשר עשוי לסייע להם בגיבוש עמדתם.

הנימוק השני התומך בעמדתי הוא תפקידה של התקשורת **בהגבלת השלטון**. תקשורת ההמונים נחשבת לאחד ממנגנוני הפיקוח והביקורת הבלתי-פורמליים החזקים והמשמעותיים. התקשורת עוקבת אחרי השלטון וגופים שונים, ומביאה מידע חשוב אל האזרחים. התקשורת מאפשרת בכך לאזרחים לקבל מידע אודות פעילות השלטון ולפקח על מהלכיו. בנוסף, התקשורת מהווה במה בה ניתן למתוח ביקורת על התנהלותם של נבחרים ציבורי ושל גופים ציבוריים.

ברגע שמונעים מעיתונאים להביע את עמדתם האישית, הרי שלא מאפשרים להם להגביל את השלטון בצורה אפקטיבית. כאשר עיתונאי חופשי להביע את דעתו (תוך שמירה על כללי האתיקה העיתונאית) הוא יכול לבקר את השלטון, לעורר דיון ציבורי וכך לגרום לשלטון להימנע מפעולה שתפגע בציבור כזה או אחר.

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

שאלה מספר 20

לדעתי, מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל צריכים להיות ציבוריים ולקבל תקציב מהמדינה. הנמקה אחת לביסוס טענה זו היא **הזכות לשוויון**. הזכות לשוויון קובעת שזכותו של כל אדם לקבל יחס זהה לזה שמקבלים אחרים ללא הבדל דת, גזע ומין. זכות זו נובעת מכך שכל בני האדם נולדו בני חורין ושווים בערכם ובזכויותיהם, ולכן אסור להפלות אדם בשל זהותו, שיוכו או בשל סממן חיצוני כלשהו (דת, גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור וכו'). הזכות לשוויון באה לידי ביטוי במדינה דמוקרטית בכל הקשור לשוויון באכיפת החוק ושוויון בתוכנו של החוק – תוכן החוק חייב להיות שוויוני וכך גם האכיפה שלו.

קבלת תקציב זהה מהמדינה משמעותה שוויון בתקצוב של המוסדות להשכלה גבוהה. הנמקה נוספת לביסוס טענה זו היא **הזכות לחינוך**. הזכות לחינוך קובעת את הזכות לקבל מהמדינה השכלה כדי לרכוש ידע ומיומנויות. כל מדינה תקבע את היקף החינוך ומעורבותה בו, על פי יכולותיה והשקפת עולמה.

במידה והמכללות הפרטיות יקבלו תקצוב שווה, הדבר יאפשר להן הפחתה של שכר הלימוד ואפשרות גדולה יותר לכולם ללמוד בהן.

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!**תיכונים, אתם לא לבד!**

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

